

at Alt, hvad der fornuftigvis kunde ønskes, vilde opnaaes af Frivillighedens Vei. Naar den ærede Taler mener, at det Fremstridt, Fæsterne have gjort i Velstand, ikke kan sammenlignes med det, Godseierne have gjort, saa tvivler jeg paa, at man ved rigtig Vurdering af Forholdene vil finde det; det er vistnok saa, at Fæstebonden ikke har forøget sin Formue med en saa stor Sum som Godseieren, der har levet under lige heldige Forhold, har forøget sin med, men i Forhold til sin øvrige Tilstand er han vistnok gaaet frem i et ligesaa stort Forhold, som det, hvori Godseieren er gaaet frem. Den ærede Taler mener, at, naar en Fæster har samlet sig 10,000 Rbd. eller saa omtrent, saa har han ingen stor Nytte af dem, thi saa veed Godseieren at opkræve Fæstebøgisterne saameget desto mere for hans Børn, thi han siges altid at vide, hvor stor Formue Fæsteren har, og i Forhold dertil indretter han den Indfæstningssum, som han forlanger af den, som Gaarden skal overlades til. Men jeg troer dog, at en Fæstebonde, som er kommen i en saa stor Velstand, som den ærede Taler har nævnt eller dog tilnærmede sig en saadan, vilde aldeles ikke finde sig bevæget til at give en overdreven Sum for, at hans Søn skulde faae Fæstet efter ham, ikke engang give en overdreven Sum for at blive Eier af Gaarden, da han jo med en saadan Formue kunde skaffe sig en Substents ogsaa paa andre Steder, uden at være bunden til det Sted, hvor han hørte hjemme; men det er desuden en aabenbar Kjendsgjerning, at Godseieren i Almindelighed overlader Fæsteren Gaarden for en Sum, der er langt ringere, end den er værd, naar han vil sælge den til en Anden, og det er ikke sjældent Tilfældet, at en Fæster, efterat have kjøbt Gaarden af en Godseier, følger den kort Tid efter med meget stor Fordeel, undertiden for dobbelt saa stor Kjøbesum, som han har givet. Deri ligger, at Fæstetigheden fører Bonden til en forholdsmaessig Velstand; det maa ogsaa herved bemærkes, at, naar man ogsaa vilde see bort fra det moraliske Baand, som der har fundet Sted mellem Godseieren og hans Fæster, og som gjør, at Godseieren ønsker, at hans Gaard bliver i Fæsterens Familie, saa er det ogsaa den Betragtning, at

han ordentligvis ikke kan ønske, at en afældig Mand bliver stoddende i Gaarden i sin Levetid og maasse ved nyt UGteffab vedligeholder Bestiddelsen ogsaa for sin Enke i en lang Arrække, efterat han er død, men at derimod de fleste Gaarde overlades til en Søn eller til hvem Anden Fæsteren ønsker den overladt, medens Fæsteren er ilive, og da er det vistnok for Eieren en stor Grund til at overlade Gaarden for en lempelig Priis. Jeg troer ogsaa, at det er en almindelig Erfaring, og det forekommer mig ikke, at der i det, den ærede Taler har anført, er Noget, som kan tjene til at bestyrke den modsatte Mening, at der er Trang til Fæstegodsets tvungne Afløsning.

J. M. Hansen: Alt, hvad den ærede Minister har anført, gjælder for de Forhold, hvor Godseieren af sin Godhed vil lade det gjælde; men jeg troer, det er i dette Forhold som i alle andre, at den ene Statsborger ikke let nu for Tiden finder sig tilfredsstillet ved at maatte stole paa sine Medborgeres Godhed; dette er et Forhold, som jeg troer, vi maae antage for overflaaget hertilands. Jeg troer, at den ene Statsborger saavel som den anden ønsker, saavidt muligt, i sine Forhold at have det paa et noget klarere Punkt, end sit hele Liv igjennem at maatte underkaste sig en anden Medborgeres Naade. Naar den ærede Minister har erindret mig om, hvad den tidligere Indenrigsminister har sagt i forrige Sæssion, saa maa jeg gjøre opmærksom paa, at hans Stilling var en heel anden end den, den ærede Minister nu indtager. Uenigheden mellem det forrige Ministerium og os var nemlig den, at det forrige Ministerium troede, at en saadan Lov ikke burde gives „for Tiden“; men den ærede Minister er, troer jeg, aldeles imod en saadan Lov. Det er altsaa ikke nogen Støtte for ham, at han kan paaberaabe sig et tidligere Ministerium, der meente, at der „for Tiden“ ikke kunde være Tale om en saadan Lovs Udgivelse. Dette „for Tiden“ kan jo være en meget kort Tid, og hvem vil sige os, at, dersom Rigsdagens 2 Afdelinger vare blevne enige om en saadan Lov, om ikke det samme Ministerium 3 Maanedere efter havde fundet, at Tiden var kommen. Saalange Rigsdagens 2 Afdelinger ikke ere blevne enige,